

MŰHELYTITKOK

Összehasonlító nyelvtani sorozat

BUDAI LÁSZLÓ

Az angol igeneves szerkezetek magyar megfelelői

Valószínű, *hogy* a *hogynak* a világ minden vagy a legtöbb nyelvében van valamilyen megfelelője. Az tény, *hogy* az iskoláinkban tanított főbb európai nyelvekben van *che, dass, que, that, como*. Statisztikát ugyan nem készítettünk, de lehet, *hogy* mi, magyarok túlzásba visszük a *hogy* használatát. Nem is tudom, *hogy* mi lenne velünk, *hogyha* a *hogy* kivesszrne a nyelvünkéből. Az előző mondat ugyan nem lenne rosszabb nélküle.

Hagyjuk a különféle idegen nyelveket, és korlátozódjunk csak a magyar anyanyelv-re és az angol nyelvre! Az angoltanár minden statisztika nélkül is tudja, *hogy* a *hogy* hatására túl gyakran használják tanítványaink a *that* kötőszót akkor is, amikor nem kellene. Bognár József kolléga annak idején minden szeptemberben felmérte az angol szakos gólyák angol nyelvi tudását magyarról angolra fordítással. Előszeretettel tűzdelte tele a feladatokat az angolban igeneves szerkezeteket igénylő *hogy* kötőszós magyar mellékmondatokkal. Az egyik pécsi konferencián meg is osztotta velünk tapasztalatait, külön kiemelve, *hogy* az elsőéves hallgatók a magyar anyanyelv hatására 'telehogyozzák' az angol nyelvet. *Hogy* a *hogy* által indukált fölösleges *thatek* okaira rávilágíthassunk, és tudatosításukkal számukat a minimálisra csökkenthessük, állítsuk egymás mellé az angol igeneves szerkezeteket és magyar megfelelőiket. Csak külön haszon, ha megfigyeléseink és eredményeink a *hogy/that*-problematikán felül is használhatóak az angol nyelv tanításában.

Kisebb nehézségek

1. Az angolban az *if* (vagy a *whether*) kötőszót kell választani, ha a magyar mellékmondatban a *hogy* után egy *-e* szócska is kapcsolódik az állítmányhoz. A *hogy* el is maradhat:

Azt kérdezte, (hogy) segítsen-e.

He asked if he should help.

Nem tudom, (hogy) nős-e.

I don't know whether he's married.

2. A magyar mellékmondatban levő kérdőszót mindig megelőzheti a *hogy* kötőszó, bár el is hagyható. A *that* azonban nem állhat kérdőszó előtt:

Mondd meg, (hogy) hol laksz!

Tell me where you live.

Nem láttuk, (hogy) ki beszél.

We couldn't see who was speaking.

A főnévi igenevet megelőző kérdőszó előtt sem állhat *that*:

Nem tudom, (hogy) melyiket válasszam. I don't know which (one) to choose.

3. A következő kérdéstípus angolra fordításában a magyar főmondat kérdőszava elmarad:

Mit gondolsz, (hogy) miért nem jött haza? Why do you think he didn't come home?

Mit gondolsz, (hogy) mi ez? What do you think this is?

Az igeidős mondatok átalakítása igeneves mellékmondatokká

Az igazi nehézséget azok az angol mondatok jelentik a magyar anyanyelvű tanulók számára, amelyeknek a mellékmondatában nem ragozott ige, hanem igenév szerepel. Hogy az igeneves mellékmondatokkal meg tudjunk birkózni, először az igeneveket kell megismernünk.

Az angol grammatikákban hagyományosan háromféle igenév szerepel: főnévi igenév (Infinitive), melléknévi igenév vagy participium (Participle) és gerundium (Gerund). A két utóbbi igenevet gyakran egy név alatt tárgyalják. A több mint ezer oldalas Quirk et al. (1979: 135) mind a kettőt participiumnak tekinti: "In this book we shall disregard the distinction between gerund and participle, classing the *-ing* items [...] as PARTICIPLES." A nyelvkönyvek egyszerűen csak '-ing-form'-ról beszélnek. A nyelvtanulás szempontjából valóban célszerűbb a két igenevet egybevonni. Mi az *ing*-es nevet adjuk a két igenévnek.

A legfontosabb tudnivaló: valamennyi igeidős (Tensed) angol mondat átalakítható igeneves mellékmondatokká.

A) A cselekvő mondatok átalakítása igeneves mellékmondatokká:

AZ ÁTALAKÍTANDÓ MONDAT			
Mr Lee / He teaches them English.			
<i>Mr. Lee / Ő tanítja nekik az angolt.</i>			
Alany	Állítmány	Többi mondatrészt	
Mr Lee / He	teaches	them English.	
1. FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT			
[VNacc to inf] / [V to inf]*	Mr Lee / him	to teach	them English
[VNacc inf]	Mr Lee / him	teach	them English
2. ING-ES MELLÉKMONDAT			
[VNacc -ing] / [V -ing]*	Mr Lee / him	teaching	them English
[VNposs -ing]	Mr Lee's / his	teaching	them English
[VNnom -ing]	Mr Lee / he	teaching	them English

* A [V **to** inf] és a [V **-ing**] esetében az igeneves mellékmondat alanyoszlopa elmarad, mert azonos a főmondat és az igeneves mellékmondat alánya.

Megjegyzések:

1. A [V **to** inf], [VN **to** inf], [VN inf] = **to** nélküli főnévi igenév, [V **-ing**], [VN **-ing**] az igeneves mellékmondatot vonzó igék jelei a Hornby-féle (2000) szótárban. V = az igenevet vonzó ige, N = az igenév főnévi/névmási logikai alánya.

2. Mivel az igenevek főnévi és névmási logikai alanya nem egyformán viselkedik, a táblázatokban vagylagosan (/) *főnévi és névmási alanyt* szerepeltetünk. Az acc [= accusative (tárgyeset): *me, you, him, her, it, us, them*], poss [= possessive (birtokos névmás): *my, your, his, her, its, our, their*], nom [= nominative (alanyeset): *I, you, he, she, it, we, they*] kiegészítő rövidítések az N (mint főnévi névmás) alakjaira vonatkoznak.

A poss jelenthet birtokos esetet is ('s / '). Birtokos esete csak olyan főnévi (logikai) alanynak lehet, amelyet egyébként is elláthatunk birtokos raggal. A mai angolban a birtokos ragja általában elmarad, és minden főnév *változatlan alakban* szerepel az igenevek logikai alanyaként.

3. Ha a szavakat a jó szótárakban (például Hornby) megadott vonzatukkal vagy vonzataikkal együtt rögzítjük és sajátítjuk el, az igenevekkel kapcsolatos legfőbb feladatokat már meg is tudjuk oldani az előző táblázat segítségével. Mivel az igenév fajtáját megadja a szótári jel, csak a névmási logikai alany esetét kell meghatározni, *a többi mondatrész pedig mindig változatlan marad az igenév után.*

4. Lássunk egy-egy példát a lehetséges főmondatokra:

a) The parents **wanted** + [Nacc **to** inf]: Mr Lee / him **to teach** them English.

A szülők azt akarták, hogy Mr. Lee / ő tanítsa nekik az angolt.

b) **Would you like** + [to inf]: **to come** with us?

Szeretnél velünk jönni?

c) The headmaster **let** + [Nacc inf] Mr Lee / him **teach** them English.

Az igazgató megengedte, hogy Mr. Lee / ő tanítsa nekik az angolt.

d) We **saw** + [Nacc **-ing**]: Mr Lee / him **teaching** them English.

Láttuk, amint Mr. Lee / ő tanítja nekik az angolt.

e) My friend **stopped** + [V **-ing**]: **smoking**.

A barátom abbahagyta a dohányzást.

f) She **enjoys** + [Nposs **-ing** / Nacc **-ing**]: Mr Lee(?) / his/him **teaching** them English.

Tetszik neki, hogy Mr. Lee / ő tanítja nekik az angolt.

g) [Nnom **-ing**]: Ez az okhatározói mellékmondat általában megelőzi a főmondatot.

A szerkezet neve angolul: Nominative Absolute.

Mr Lee / He **teaching** them English, everybody knows everything.

Mínthogy/Mivel(hogy) Mr. Lee / ő tanítja nekik az angolt, mindenki tud mindent.

Mivelhogy az angol igeneves mellékmondatok magyar megfelelői többnyire a *hogy* kötőszóval kezdődnek, érthető az anyanyelv csábítása a 'hogyzásra', pontosabban a 'thatezésre'.

5. A fentebbi b) és e) ponttal, azaz a [V **to** inf] és a [V **-ing**] igékkel nem foglalkozunk. Ha a szótárból – akár a nyomtatottból, akár a fejben levőből – tudjuk, hogy az adott ige mellett melyik igenév szerepel, az igenév alakja már nem okozhat gondot, a mondat többi része pedig változatlan marad az igenév után. Leginkább a [to inf] az, amelynek a magyarban is főnévi igenév felel meg [It's beginning **to rain**. (*Kezd esni az eső.*)]; az [-ing] viszont már lehet főnévi igenév vagy -ás, -és végű főnév, vagy mellékmondat is a magyarban: She has never liked **swimming**. (*Sohasem szeretett úszni.*) He has given up **smoking**. (*Abbahagyta a dohányzást.*) I suggested **going** in my car. (*Azt javasoltam, hogy az én kocsimmal menjünk.*) Külön feladatot jelent a két igenév jelen-

tésének az elkülönítése, ha egy ige után mind a kettő állhat. A magyar nyelv itt is segíthet. Például a *go on* [V **to** inf] vagy [V **-ing**] esetében: She **went on** to talk about her accident. (*A továbbiakban a balesetéről beszélt.*) She **went on** talking about her accident. (*Továbbra is a balesetéről beszélt.*)

6. Ha például a *There is a war between the two countries* mondatot akarjuk átalakítani igeneves szerkezetűvé, a *there* lesz a logikai alany: *there to be a war between the two countries*.

Például az [N **to** inf] képlettel: We **don't want** there **to be** a war between the two countries. (*Nem akarjuk, hogy háború legyen a két ország között.*)

B) A szenvedő szerkezetű mondatok a fentiekhez hasonló módon alakíthatók át igeneves mellékmondatokká:

AZ ÁTALAKÍTANDÓ MONDAT			
They are taught English by Mr Lee. <i>Nekik Mr. Lee / ő tanítja az angolt.</i>			
Alany	Állítmány	Többi mondatrész	
They	are taught	English by Mr Lee.	
1. FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT			
[VNacc to inf] / [V to inf]*	them	to be taught	English by Mr Lee
2. ING-ES MELLÉKMONDAT			
[VNacc -ing] / [V -ing]*	them	being taught	English by Mr Lee
[VNposs -ing]	their	being taught	English by Mr Lee
[VNnom -ing]	they	being taught	English by Mr Lee

* A [V **to** inf] és a [V **-ing**] esetében az igeneves mellékmondat alanyoszlopa elmarad, mert azonos a főmondat és az igeneves mellékmondat alanya.

AZ ÁTALAKÍTANDÓ MONDAT			
English is taught to them by Mr Lee. <i>Az angolt Mr. Lee / ő tanítja nekik.</i>			
Alany	Állítmány	Többi mondatrész	
English	is taught	to them by Mr Lee.	
1. FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT			
[VNacc to inf] / [V to inf]*	English	to be taught	to them by Mr Lee
2. ING-ES MELLÉKMONDAT			
[VNacc -ing] / [V -ing]*	English	being taught	to them by Mr Lee

* A [V **to** inf] és a [V **-ing**] esetében az igeneves mellékmondat alanyoszlopa elmarad, mert azonos a főmondat és az igeneves mellékmondat alanya.

Az igenevek egyéb alakjai

1. Az igeneveknek eddig az egyidejűséget vagy az utóidejűséget kifejező cselekvő és szenvedő alakjaival találkoztunk. A főmondat állítmányának az idejéhez viszonyított egyidejűség és utóidejűség a következő igenévi alakokkal fejezhető ki:

	EGYIDEJŰ/UTÓIDEJŰ	
	CSELEKVŐ	SZENVEDŐ
FŐNÉVI IGENÉV	to give	to be given
ING-ES IGENÉV	giving	being given

A szenvedő igevevek blokkjai tehát:

A főnévi igenév esetén: **(to) be —en** (—en = Az ige 3. szótári alakja)

Az ing-es igenév esetén: **being —en**

2. Az igevevek a főmondat állítmányának az idejéhez viszonyított előidejűséget is ki tudják fejezni a **to have —en**, illetve a **having —en** blokkok segítségével. Mind a két blokk jelentése: ELŐBB (a főmondat állítmányának az ideje előtt).

Csúsztassuk az előidejűség blokkjába a szenvedő blokkját:

Előidejű: **to have —en** **having —en**
 ↑ ↑
Szenvedő: **be —en** **be —en**

	ELŐIDEJŰ	
	CSELEKVŐ	SZENVEDŐ
FŐNÉVI IGENÉV	to have given	to have been given
ING-ES IGENÉV	having given	having been given

She was happy for her son **not to have had** an accident.

Örült, hogy a fia **nem szenvedett** balesetet.

He admitted **having done** wrong.

Beismerte, hogy rosszat **tett**.

I'm happy **to have been invited** to the birthday party.

Örülök, hogy **meghívtak** a születésnap partira.

Her parents resented **not having been invited** to the wedding.

A szülei rossz néven vették, hogy **nem hívták meg** őket az esküvőre.

3. A főnévi igenév folyamatosságot is ki tud fejezni a következő blokkal azoknak az igéknek az esetében, amelyeknek egyébként is lehet folyamatos igeidejük: **(to) be —ing**

Csúsztassuk az előidejűség blokkjába a folyamatosság blokkját:

Előidejű: **to have —en**
 ↑
Folyamatos: **be —ing**

	EGYIDEJŰ/UTÓIDEJŰ	ELŐIDEJŰ
	FŐNÉVI IGENÉV	to be waiting

She was heard **to be singing** in the bathroom.

Hallották, hogy a fürdőszobában **énekel**.

They're said **to have been waiting** for a long time.

Azt mondják, hogy **sokáig vára**koztak.

4. Az angol igenevek hagyományos táblázata tanári használatra:

	INFINITIVE		PARTICIPLE/GERUND	
	Active	Passive	Active	Passive
Present	to —	to be —en	—ing	being —en
Perfect	to have —en	to have been —en	having —en	having been —en
Present, Continuous	to be —ing			
Perfect, Continuous	to have been —ing			

Past Participle: —en

Tárgyeset főnévi igenévvel

A tárgyeset főnévi igenévvel (Accusative with the Infinitive) talán a leggyakoribb főnévi igeneves mellékmondat *to*-val [Nacc **to** inf] vagy *to* nélkül [Nacc inf].

1. Tárgyeset *to*-val álló főnévi igenévvel:

Az [Nacc **to** inf] típusú főnévi igeneves mellékmondatot igénylik az *akarátávitel* fokozatait (az óhajtól a parancsig) kifejező igék. A főnévi igeneves mellékmondat magyar megfelelőjében *hogy* kötőszó és *felszólító módbeli igealak* található.

Tulajdonképpen itt kétféle szerkezetről van szó. Kérdés, hogy az igenév előtt álló tárgyeset a főmondat igéjének a tárgya-e (és egyben az igenév logikai alanya), vagy csak az igeneves mellékmondat logikai alanya. A gyakorlat szempontjából ugyan nincs jelentősége a kétféle szerkezet megkülönböztetésének, de azt kívánjuk bemutatni, hogy a magyar anyanyelv segítségével ezt a feladatot is egyértelműen meg tudjuk oldani.

Amennyiben a magyar főmondatba kerül a tárgyesetet kifejező nyelvi egység, akkor a főmondatához tartozó tárgyról és az igenév logikai alanyáról van szó:

FŐMONDAT	TÁRGYESET	FŐNÉVI IGENÉV...
He asked	← his son →	to lock the door.
<i>Arra kérte a fiát,</i>		<i>hogy zárja be az ajtót.</i>
He encouraged	← his friend →	to apply for the job.
<i>Arra bátorította a barátját,</i>		<i>hogy pályázza meg az állást.</i>
The mother enticed	← the child →	to eat something.
<i>Az anya rávette a gyereket,</i>		<i>hogy egyen valamit.</i>
She compelled	← her daughter →	to get married.
<i>Arra kényszerítette a lányát,</i>		<i>hogy menjen férjhez.</i>

Amennyiben a magyar mellékmondatba kerül az angol tárgyesetet kifejező nyelvi egység, akkor a főnévi igenév logikai alanyáról van szó:

FŐMONDAT	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT	
	TÁRGYESET	FŐNÉVI IGENÉV...
She desires	her son →	to go home at once.
<i>Azt kívánja,</i>	<i>hogy a fia azonnal menjen haza.</i>	

FŐMONDAT	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT	
	TÁRGYESÉT	FŐNÉVI IGENÉV...
They urged	the parents →	to stay with them.
<i>Szorgalmazták,</i>	hogy a szülők maradjanak velük.	
The boy wished	his father →	to buy him a car.
<i>A fiú azt kívánta,</i>	hogy az apja vegyen neki egy kocsit.	
I want	the children →	to help their parents.
<i>Azt akarom,</i>	hogy a gyerekek segítsenek a szüleiknek.	

2. A *szellemi tevékenységet* kifejező igék után a tárgyestet a *to be* vagy a *to have* főnévi igeneve követi. Ezen igék után *that* kötőszós mellékmondat is lehetséges. A magyar *hogy* kötőszós mellékmondatban az ige kijelentő módban van.

FŐMONDAT	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT	
	TÁRGYESÉT	FŐNÉVI IGENÉV...
I believed	him	to be a foreigner.
	that he was a foreigner.	
<i>Azt hittük,</i>	hogy külföldi.	
He discovered	his friend	to have a lot of money.
	that his friend had a lot of money.	
<i>Rájött,</i>	hogy a barátjának sok pénze van.	

3. [Nacc inf] (= Tárgyestet *to*-nélküli főnévi igenévvvel) szerepel a fizikai érzékelést/ézelést kifejező igék után:

FŐMONDAT	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT	
	TÁRGYESÉT	FŐNÉVI IGENÉV...
I saw	the black cat	climb the tree.
<i>Láttam,</i>	hogy a fekete macska felmászott a fára.	
We heard	their daughter	sing in her room.
<i>Hallottuk,</i>	hogy a lányuk a szobájában énekelt.	

4. [Nacc inf] szerepel a *műveltető have* és *make*, valamint a *megengedő let* után is:
 I **will have** | her | iron my shirts. *Ki fogom vele vasaltatni az ingeimet.*
 The dog **made** | the child | cry. *A kutya megrikatta a gyereket.*
 She **let** | her daughter | go to the concert. *Elengedte a lányát a koncertre.*

Alanyeset főnévi igenévvvel

A tárgyestet főnévi igenévvvel szerkezetből lesz az alanyeset főnévi igenévvvel (Nominative with the Infinitive) a következő műveletek segítségével:

- Az igenév logikai alanya átveszi a főmondat alanyának a szerepét.
- A főmondat állítmánya szenvedőbe kerül, és ha szükséges, egyeztetjük az alany személyével és/vagy számával:

CSELEKVŐ	SZENVEDŐ
He asked his son to lock the door.	His son was asked to lock the door.
<i>Arra kérte a fiát, hogy zárja be az ajtót.</i>	<i>Arra kérték a fiát, hogy zárja be az ajtót.</i>
We believed her to be a foreigner.	She was believed to be a foreigner.
<i>Azt hittük, hogy külföldi.</i>	<i>Azt hitték, hogy külföldi.</i>
I saw him climb through the window.	He was seen to* climb through the window.
<i>Láttam, hogy bemászott az ablakon.</i>	<i>Látták, hogy bemászott az ablakon.</i>
The dog made the child cry.	The child was made to* cry.
<i>A kutya megrikkatta a gyereket.</i>	<i>Megrikkatták a gyereket.</i>

* A szenvedő szerkezetben a főnévi igenév elé ki kell tenni a *to* szócskát.

Vélemények kifejezése főnévi igeneves szerkezettel

1. A logikai alany nélküli főnévi igeneves szerkezet [**to** inf] tartalmáról *bármire érvényes (melléknévi vagy főnévi csoporttal kifejezett) véleményt* mondhatunk:

To learn foreign languages | is | important. *Idegen nyelveket tanulni* | fontos.

To pass the examination | will be | very difficult. *A vizsgát letenni* | lesz | nagyon nehéz.

Mivel az angol mondat lehangsúlyosabb része a vége, az alanyként szereplő főnévi igeneves szerkezet általában a mondat végére kerül. Az *it* a hiányzó, a hátradobott alany pótolja.

VÉLEMÉNY		MELLÉKMONDAT
<i>Fontos, Nagyon nehéz lesz Nagy élvezet volt Szégyen,</i>		<i>hogy idegen nyelveket tanuljunk. letenni a vizsgát. nézni a meccset. hogy valaki nem olvas könyve(ke)t.</i>
It + BE	MELLÉKNÉVI CSOPORT	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT
It is It will be	important very difficult	to learn foreign languages. to pass the examination.
It + BE	FŐNÉVI CSOPORT	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT
It was It is	a great joy a shame	to watch the game. not to read books.

2. Melléknévi vagy főnévi csoporttal kifejezett vélemény a *személyhez kötött* főnévi igeneves mellékmondat tartalmáról:

VÉLEMÉNY		MELLÉKMONDAT
<i>Fontos, Nagyon nehéz lesz Nagy élvezet volt a számomra Szégyen,</i>		<i>hogy idegen nyelveket tanuljunk. letenned a vizsgát. a meccset nézni. hogy a tanulók nem olvasnak könyve(ke)t.</i>
It + BE	MELLÉKNÉVI CSOPORT	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT
It is It will be	important very difficult	for us to learn foreign languages. for you to pass the examination.

It + BE	FŐNÉVI CSOPORT	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT
It was	a great joy	for me to watch the game.
It is	a shame	for the students not to read books.

3. A főnévi igenévvel kifejezett cselekvést és végrehajtóját minősíti a melléknév kétféle szerkezetben. A második változatban a főmondat alánya az igenév logikai alánya lesz *of* prepozícióval, eredeti helyét pedig az *it* foglalja el. Magyarul nem tudunk különbséget tenni a két változat között. A magyarban a melléknév helyett elvont főnév vagy melléknév + *dolog* szerepel, és visszatérő szó az alanya vonatkozó *részéről*:

ALANY + BE	MELLÉKNÉVI SZÓSZERKEZET	
	MELLÉKNÉV	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT
Your son was	careless	to drive so fast.
It was	careless	of your son to drive so fast.
Gondatlanság volt a fiad részéről, hogy olyan gyorsan hajtott.		
He was	thoughtless	to forget your birthday.
It was	thoughtless	of him to forget your birthday.
Figyelmetlenség volt a részéről, hogy elfelejtette a születésnapodat.		
Daniel was	brave	to save his friend.
It was	brave	of Daniel to save his friend.
Bátor dolog volt Dániel részéről, hogy megmentette a barátját.		

Ha a második változat első oszlopát töröljük, és a *how* szót a melléknév elé tesszük, felkiáltó mondatokat kapunk:

How careless of your son to drive so fast!

Micsoda gondatlanság a fiad részéről, hogy olyan gyorsan hajt!

How thoughtless of him to forget your birthday!

Micsoda figyelmetlenség a részéről, hogy elfelejti a születésnapodat!

How brave of Daniel to save his friend!

Milyen bátor dolog Dániel részéről, hogy megmenti a barátja életét!

Érzelmek kifejezése főnévi igeneves szerkezettel

1. A főnévi igeneves mellékmondatral kifejezett cselekvés vált ki az alanyból a melléknév által megnevezett érzelmet, vágyat:

ALANY + BE	MELLÉKNÉVI SZÓSZERKEZET	
	MELLÉKNÉV	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT
I'm	pleased	to meet them.
Örülök, hogy találkoztam velük.		
I'm	sorry	to be giving you so much trouble.
Sajnálom, hogy oly sok gondot okozok neked.		
She was	eager	to make her children happy.
Az volt a vágya, hogy boldoggá tegye a gyerekeit.		

2. Másokkal kapcsolatos események váltanak ki érzelmet, vágyat a mondat alanyából:

ALANY + BE	MELLÉKNÉVI SZÓSZERKEZET	
	MELLÉKNÉV	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT
The boy is	anxious	for his parents to come home.
<i>Alig várja a fiú, hogy hazajöjjenek a szülei.</i>		
She is	eager	for her mother to see the baby.
<i>Alig várja, hogy az anyja láthassa a babát.</i>		
We're	glad	for them to have met their son.
<i>Örülünk, hogy találkoztak a fiukkal.</i>		

3. Az alábbi modell igéi azt mondják meg, hogy a főnévi igeneves mellékmondat (a tulajdonképpeni alannyal) kifejezett tartalom milyen *érzelmi hatást* gyakorol a tárgy-ként szereplő személy(ek)re:

IT + IGE	TÁRGY	FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT
It surprised	the students	to meet their teacher in a pub.
<i>Meglepte a tanulókat, hogy egy pubban találkoztak a tanárukkal.</i>		
It bores	me	to do the same thing over and over.
<i>Untat, hogy újra meg újra ugyanazt kell csinálnom.</i>		

Párhuzamos sablonok a két nyelvben

Az anyanyelv ismétlődő elemei az idegen nyelvi szerkezet megértéséhez és memorizálásához biztos támpontokat jelentenek.

1. Az alábbi, főnévi igenevet [to inf] tartalmazó szerkezetekben az alany vagy még nem képes, vagy már képes a főnévi igenév által megnevezett cselekvés végrehajtására. A főnévi igenevet felszólító módbeli igealakokkal fordítjuk magyarrá:

<i>Túl(ságosan) fiatal a gyerek ahhoz, hogy iskolába menjen.</i>		
<i>Túl(ságosan) alacsony vagy ahhoz, hogy elérd az almát.</i>		
ALANY + BE	TOO + MELLÉKNÉV	FŐNÉVI IGENÉV...
The child is	too young	to go to school.
You are	too short	to reach the apple.

<i>A fiú elég(gé) erős ahhoz, hogy átússza a folyót.</i>		
<i>Elég(gé) gazdag vagyok ahhoz, hogy két kocsit vegyek.</i>		
ALANY + BE	MELLÉKNÉV + ENOUGH	FŐNÉVI IGENÉV...
The boy is	strong enough	to swim across the river.
I'm	rich enough	to buy two cars.

2. Az alábbi, főnévi igenevet tartalmazó szerkezetekben [for Nacc to inf] a főnévi igenév alanya vagy még nem képes, vagy már képes boldogulni a főmondat alanyával, annak megnevezett tulajdonsága miatt. A főnévi igenevet felszólító módbeli igealakokkal fordítjuk magyarrá:

A leves túl(ságosan) hideg ahhoz, hogy megegyed. Ez a vers túl(ságosan) nehéz ahhoz, hogy lefordítsuk.		
ALANY + BE	MELLÉKNÉV	ALANYOS FŐNÉVI IGENÉV
The soup is	too cold	for you to eat.
This poem is	too difficult	for us to translate.

Ez a kocsi elég(gé) olcsó volt ahhoz, hogy megvegyem. A tea nem elég(gé) édes ahhoz, hogy a gyerek megigya.		
ALANY + BE	MELLÉKNÉV	ALANYOS FŐNÉVI IGENÉV
This car was	cheap enough	for me to buy.
The tea isn't	sweet enough	for the child to drink.

3. Azt mondják, hiszik, gondolják stb., hogy az alany az igenév által megnevezett cselekvés végrehajtója, illetve elszenvedője:

ALANY	SZENVEDŐ ÁLLÍTMÁNY		FŐNÉVI IGENEVES MELLÉKMONDAT
	SEGÉDIGE	FŐIGÉ	
Her husband	is was will be would be	said	to have a lot of money.
The terrorist		believed	to be hiding in the mountains.
Mr Black		thought	to have been working here for years.
Their teacher		known	to be respected by everybody.
His friend		supposed	to have been operated on.

A magyar mondatok általánosítható jellemzői:

A 2. és a 3. oszlop adja a rendszerint *Azt* kezdetű, többes szám harmadik személyben levő állítmányt tartalmazó magyar főmondatot, míg az 1. és a 4. oszlop a mellékmondatot. A táblázatból kiolvasható néhány példa a lehetséges (5 x 4 x 5 x 5 =) 500-ból:

Azt mondják/hiszik/gondolják, hogy a férjének sok pénze van.

Azt mondják/hiszik/gondolják, hogy a tanárukat mindenki tiszteli.

Az ing-es alak használata előjárósók után

Az *ing-es* igenév legkönnyebben felismerhető és elsajátítható használata. Egy előjárósót könnyen felismer bárki, aki egy kicsit is járatos az angol nyelv tanulásában. Az ige, a melléknév, a főnév *prepozíciós vonzatához* – a jelentéstől függően – *mindenkor kapcsolható egy ing-es igenév*: [Nposs **-ing** / **-ing**] vagy manapság inkább az [Nacc **-ing**]. Az előjárósók után gyakrabban megmarad a birtokos névmási logikai alany, mint egyéb esetekben.

1. Az előjárósó az ige vonzata:

FŐMONDAT		ING-ES MELLÉKMONDAT
.....IGE +	PREP	SAJÁT ALANNYAL VAGY NÉLKÜLE ¹
My parents didn't object	to	<u>my/me</u> staying at home.
<i>A szüleim nem ellenezték,</i>		<i>hogy otthon maradjak.</i>
She complained	of	<u>her husband('s)</u> being ill.
<i>Panaszkodott,</i>		<i>hogy a férje rosszul érzi magát.</i>
They didn't succeed	in	catching the train.
<i>Nem sikerült</i>		<i>elérniük a vonatot.</i>
We agreed	on	meeting at the station.
<i>Megegyeztünk abban,</i>		<i>hogy az állomáson találkozunk.</i>

¹ VAGY NÉLKÜLE: Ha a fő- és a mellékmondat alanya azonos.

2. Az előjárószo a melléknév vonzata:

FŐMONDAT		ING-ES MELLÉKMONDAT
.....MELLÉKNÉV +	PREP	SAJÁT ALANNYAL VAGY NÉLKÜLE
The parents are proud	of	<u>their son('s)</u> having been praised
<i>A szülők büszkék arra,</i>		<i>hogy a fiukat megdicsérték.</i>
I was amazed	at/by	<u>his/him</u> speaking English.
<i>Elámultam</i>		<i>az angol beszédétől.</i>
She was afraid	of	walking home in the dark.
<i>Félt</i>		<i>hazamenni a sötétben.</i>
I'm not accustomed	to	getting up early.
<i>Nem vagyok hozzászokva</i>		<i>a korai keléshez.</i>

3. Az előjárószo a főnév vonzata:

FŐMONDAT		ING-ES MELLÉKMONDAT
.....FŐNÉV +	PREP	SAJÁT ALANNYAL VAGY NÉLKÜLE
I can't bear the thought	of	<u>his/him</u> playing with a knife.
<i>A gondolatától is irtózom annak,</i>		<i>hogy a késsel játszik.</i>
I don't like the idea	of	<u>the children('s)</u> coming home so late.
<i>Nem tetszik a gondolata sem annak,</i>		<i>hogy olyan későn jöjjenek haza a gyerekek.</i>
It is the best way	of	making tea.
<i>Ez a legjobb módja</i>		<i>a teakészítésnek.</i>
I have no objection	to	having my bag searched.
<i>Nincs kifogásom az ellen,</i>		<i>hogy átkutassák a táskámat.</i>

4. Az előjárószo határozói mellékmondatokat vezet be. A mellékmondat vagy megelőzi, vagy követi a főmondatot:

PREP + ING-ES MELLÉKMONDAT	FŐMONDAT
After shaking hands,	we parted.
<i>Miután kezet fogtunk,</i>	<i>elváltunk.</i>
On seeing me,	she turned pale.
<i>Amikor meglátott,</i>	<i>elsápadt.</i>
Instead of doing the rooms,	she is reading a novel.
<i>Ahelyett, hogy takarítana,</i>	<i>regényt olvas.</i>

FŐMONDAT	PREP + ING-ES MELLÉKMONDAT
She has been working in a bank	since leaving school.
<i>Egy bankban dolgozik azóta,</i>	<i>hogyan befejezte az iskolát.</i>
The old man went home	after catching a few fish.
<i>Az öregember hazament azután,</i>	<i>hogyan fogott néhány halat.</i>
He went to the wedding	without having been invited.
<i>Elment a lakodalomba anélkül,</i>	<i>hogyan meghívták volna.</i>

Az *instead of* és a *without* után a magyar fordításban *feltételes módban* van az ige.

Az igenevek határozói szerepben

1. A főnévi igenév célhatározói szerepét egyértelművé teszik a magyar fordításban megjelenő nyelvi elemek: *(azért)...*, *hogyan (ne)* + felszólító módbeli igealak. A főnévi igenév saját alanya a *for* előjárószó után kerül tárgyesetbe.

FŐMONDAT	CÉLHATÁROZÓI MELLÉKMONDAT
He has gone to England	to improve his English.
Azért ment Angliába,	hogyan tökéletesítse angoltudását.
I will read it again	in order to understand it better.
<i>Még egyszer el fogom olvasni,</i>	hogyan jobban megértsem.
We are hurrying	so as not to miss the bus.
<i>Sietünk,</i>	hogyan le ne késsünk a buszról.
She ordered a taxi	for us to catch the train.
<i>Rendelt egy taxit,</i>	hogyan elérjük a vonatot.
He opened the door	for the cat to go out.
<i>Kinyitotta az ajtót,</i>	hogyan kimehessen a macska.

Az *in order* és a *so as* hangsúlyosabbá teszi a célt.

2. Az *ing-es* igenév a határozói mellékmondatban:

IDŐ-/OKHATÁROZÓI MELLÉKMONDAT	FŐMONDAT
Coming home from school,	I saw an accident.
<i>Amikor az iskolából jöttem hazafelé,</i>	<i>láttam egy balesetet.</i>
Having caught a few fish,	we prepared a delicious breakfast.
<i>Miután fogtunk néhány halat,</i>	<i>pompás reggelit készítettünk.</i>

IDŐ-/OKHATÁROZÓI MELLÉKMONDAT	FŐMONDAT
Being very ill,	he can't attend classes.
<i>Mivel nagyon beteg,</i>	<i>nem látogathatja az órákat.</i>
Not having received an answer,	I wrote to him again.
<i>Mivel nem kaptam választ,</i>	<i>ismét írtam neki.</i>

Az időhatározói mellékmondat *when* vagy *while* kötőszóval is kezdődhet:

When laying the table, I broke a plate. **Amikor az asztalt terítettem,** eltörtem egy tányért.

While waiting for you, I was reading a newspaper. **Amíg rád vártam,** újságot olvastam.

A tagmondat a főmondat után is állhat a következő módhatározói mellékmondatokhoz hasonlóan:

FŐMONDAT	MÓDHATÁROZÓI MELLÉKMONDAT
The children came into the room	laughing loudly.
<i>A gyerekek hangosan nevetve jöttek a szobába.</i>	
He sat at the table	reading a newspaper.
<i>Újságot olvasva ült az asztalnál. / Az asztalnál ült, és újságot olvasott.</i>	

Főnévi igenév a főnévi szó szerkezetben

1. Az igéből vagy melléknévből képzett elvont főnévnek ugyanolyan főnévi igenévi vonzata lehet, mint annak az igének vagy melléknévnél, amelyből származik:

FŐNÉVI SZERKEZET		FŐNÉVI SZERKEZET	
his decision	to get married	<i>az az elhatározása,</i>	<i>hogy megnősül</i>
his intension	to work abroad	<i>az a szándéka,</i>	<i>hogy külföldön dolgozzék</i>
my wish	to stay with them	<i>az az óhajom,</i>	<i>hogy velük maradjak</i>
your promise	to write to me	<i>az az ígéreted,</i>	<i>hogy írsz nekem</i>
her anxiety	to please you	<i>az a vágya,</i>	<i>hogy tessed neked</i>

2. A főnévi vagy névmási alaptag az igenév logikai alanya:

FŐNÉVI SZERKEZET		FŐNÉVI SZERKEZET	
no one	to help me	<i>senki,</i>	<i>aki segítene nekem</i>
the first	to break the silence	<i>az első,</i>	<i>aki megtöri a csendet</i>
the man	to do such a thing	<i>az olyan ember,</i>	<i>aki ilyet tenne</i>
a flat	to satisfy all demands	<i>egy olyan lakás,</i>	<i>amely minden igényt kielégít</i>
nothing	to be seen	<i>semmi</i>	<i>látnivaló</i>

3. A főnévi vagy névmási alaptag az igenév logikai tárgya vagy a prepozíció tárgya:

FŐNÉVI SZERKEZET		FŐNÉVI SZERKEZET	
a man	to trust	<i>egy olyan ember,</i>	<i>akiben bízni lehetne</i>
something	to drink	<i>valami</i>	<i>innivaló</i>
a friend	to play with	<i>egy olyan barát,</i>	<i>akivel játszani lehetne</i>
enough money	to live on	<i>elég pénz,</i>	<i>amelyből meg lehetne élni</i>
nobody	to rely on	<i>senki,</i>	<i>akire támaszkodni lehetne</i>

Saját alanya lehet a főnévi igenévnek *for* elöljárószóval:

FŐNÉVI SZERKEZET		FŐNÉVI SZERKEZET	
a book	for me to read on the bus	<i>egy könyv,</i>	<i>amelyet a buszon olvashatnék</i>
a toy	for the boy to play with	<i>egy játék,</i>	<i>amellyel a fiú játszhatna</i>
something	for you to eat	<i>valami,</i>	<i>amit megehetnél</i>

Megjegyzés:

Az iménti 2. és 3. pontban a magyar mellékmondatok igeideje változhat az egész mondat ismeretében.

Az **-ing** és az **—en** a főnévi szó szerkezetben

1. Az **-ing** jelentése: **-ó, -ő** (folyamatos melléknévi igenév):

the sleeping child	<i>az alvó gyerek</i>	running water	<i>folyó víz</i>
the rising sun	<i>a felkelő nap</i>	the dying man	<i>a haldokló ember</i>
the glittering snow	<i>a csillogó hó</i>	the quarrelling children	<i>a veszekedő gyerekek</i>

A fenti példákban a főnév az igenév logikai alanya. Nem tévesztendő össze az alábbiakkal, amelyeket magyarra általában összetett szóval fordítunk. Közös jelentésük: **a főnév által megnevezett tárgy az igenév által kifejezett cselekvésre való:**

an ironing -board	<i>vasalódeszka</i>	a sleeping -bag	<i>hálózsák</i>
a sewing -machine	<i>varrógép</i>	a swimming costume	<i>fürdőruha</i>
a washing -machine	<i>mosógép</i>	wrapping paper	<i>csomagolópapír</i>

2. Az **—en** (= az ige 3. szótári alakja) jelentése: **-t/-tt** (befejezett melléknévi igenév):

a broken cup	<i>törött csésze</i>	the spoken language	<i>a beszélt nyelv</i>
the lost child	<i>az elveszett gyerek</i>	a trained nurse	<i>képzett ápolónő</i>
a closed door	<i>zárt ajtó</i>	the lighted candle	<i>a meggyújtott gyertya</i>

3. Ha az igénévnek saját bővítménye is van, a főnévi alaptag után kerül. Magyarra fordításában kétféle megoldás lehetséges:

FŐNÉV	ING-ES IGENÉV
my friend	learning English
<i>a barátom, aki angolul tanul / az angolul tanuló barátom</i>	
the dog	chasing the cat
<i>a kutya, amely(ik) a macskát kergeti / a macskát kergető kutya</i>	

FŐNÉV	EN-ES IGENÉV
the languages	spoken in India
<i>azok a nyelvek, amelyeket Indiában beszélnek / az Indiában beszélt nyelvek</i>	
the food	left on the table
<i>az az étel, amelyet az asztalon hagytak / az asztalon hagyott étel</i>	

Az —en az igeneves mellékmondatban

Ezeket a mondatokat csak az azonos szerkezet tartja össze. Közös bennük, hogy a tárgyeset az igénév logikai tárgya. A különféle igék mellett változatos jelentések találhatók:

FŐMONDAT	IGENEVES MELLÉMONDAT	
	TÁRGYASET	—EN...
We found	the house	deserted.
<i>Elhagyatottan találtuk a házat.</i>		
I want	this work	finished quickly.
<i>Azt akarom, hogy gyorsan fejezzék be ezt a munkát.</i>		
He had	his shoes	cleaned by his sister.
<i>A nővérellel tisztította ki a cipőjét.</i>		
She couldn't make	herself	understood.
<i>Nem tudta megértetni magát.</i>		

Miben segít a magyar anyanyelv?

1. A két nyelv egybevetése után megállapíthatjuk, hogy az angolban sokféle igeneves mellékmondat van, amelynek megfelelőjeként a magyar ragozott igés mellékmondatokat sorakoztat fel, főként a *hogy* kötőszóval bevezetve. Kevés példa van arra, hogy a magyarban is igenevet használunk az angol igénévvel párhuzamosan. Az iskolai magyar grammatikák nem ismerik az igeneves mellékmondat fogalmát. Mindebből az következik, hogy a tanulók anyanyelvük zavaró hatására nehezen birkóznak meg az angol igeneves mellékmondatokkal.

2. Cikkünk ennek a ténynek a tudatosítását és orvoslását tűzte ki céljául. A magyar anyanyelvre is támaszkodva *tudatosítani kell* az igeneves mellékmondatok generálását a 'ragozott' igés mondatokból; az igenevek alakjait és azokat a struktúrákat, amelyekben előfordulnak; és főként globális és specifikus jelentésüket. Mindez *minimális*

nyelvtani tudással is megoldható. A könnyen áttekinthető táblázatokban bemutatott szerkezetek az egyértelmű anyanyelvi jelentéssel kiegészülve *mintául szolgálnak* az újabb példák hibátlan produkálásához és használatához.

3. Az egynyelvűsége való helyes törekvés sem lehet akadálya annak, hogy bármely pillanatban, ha szükségét érezzük, görcsölés nélkül *támaszkodhassunk arra az óriási tudásanyagra, amelyet az anyanyelv révén szereztek meg tanítványaink.*

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Hornby, A. S. (2000): *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Oxford: Oxford University Press.
Quirk, R. – Greenbaum, S. – Leech, G. – Svartvik, J. (1979): *A Grammar of Contemporary English*. London: Longman.

TOVÁBBI IRODALOM

- Budai László (2007): *Élő angol nyelvtan. Rendszeres kontrasztív grammatika sok példával*. Budapest: Osiris Kiadó.
— (2009): *BA Students' English Grammar. Theory and Practice*. Budapest: Osiris Kiadó.
— (2012): *Angol igék és igenevek. Sok táblázattal és kétnyelvű példával*. Budapest: Publio Kiadó. (Kapható e-könyvként és kötve.)